

OMBUDSMANKA ŽIADA ÚSTAVNÝ SÚD O POSÚDENIE ÚSTAVNOSTI NIEKTORÝCH ZÁSAHOV DO PRÁV POČAS PANDÉMIE

(Bratislava, 10. februára) Verejná ochrankyňa práv **Mária Patakyová** sa obracia na Ústavný súd Slovenskej republiky v súvislosti s porušovaním základných práv a slobôd počas pandémie. Ide najmä o problematiku pozbavovania osôb osobnej slobody formou karantény alebo izolácie, nedostatočnej právnej a súdnej ochrany pred zásahmi do základných práv a slobôd, problematiku tzv. „faktúr“ za štátnu karanténu ako aj problém vágnych a príliš širokých kompetencií Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky (ÚVZ) a Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky počas pandémie.

Vo vzájomne súvisiacich veciach sa obracala na Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky, žiadala iniciovanie zabezpečenia efektívnej právnej ochrany aj Radu vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny a komunikovala aj s niektorými príslušnými ministerstvami. **Vzhľadom na to, že v praxi k zásadným zmenám nedošlo, rozhodla sa pre podanie na Ústavný súd.**

„Vychádzajúc z posúdenia podnetov od podávateľov a podávateľiek – či už v kontexte nariadenia izolácie v štátom určených zariadeniach ako aj v domácnosti – môže dochádzať k porušovaniu základného práva na osobnú slobodu v jeho ústavnom ako aj medzinárodnoprávnom kontexte,“ uviedla verejná ochrankyňa práv Mária Patakyová.

Chýbajú jasné pravidlá a procesné rámce

Podľa ombudsmanky je problematická nejasnosť kompetencií v oblasti zásahov do osobnej slobody obyvateľov a obyvateľiek formou izolácie či karantény v kontexte pandémie. Chýbajú tiež záruky proti svojvôli orgánu, ktorý takýmito kompetenciami disponuje. Na zákonnej úrovni nie je riešená požiadavka nevyhnutnosti zásahov do osobnej slobody a ich foriem, povinnosť zohľadňovania alternatív pozbavenia osobnej slobody, maximálna dĺžka pozbavenia osobnej slobody izoláciou, ani možnosť a podmienky jej predĺžovania. Chýba aj úprava podania žiadosti o ukončenie nariadenej karantény či izolácie, ak neplní svoj účel alebo ho už naplnila ako aj úprava efektívneho dohľadu nezávislých štátnych orgánov nad jej realizáciou. Neexistuje ani úprava komplexného, účinného a pre dotknuté osoby dostupného prostriedku súdneho prieskumu pozbavenia osobnej slobody nariadeného orgánom výkonnej moci.

Právomoc ÚVZ pozbaviť osobu osobnej slobody sa neviaže len na krízovú situáciu

Závažnosť nedostatkov a skutočnosť, že kompetencia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky pozbaviť osobu osobnej slobody nie je len jednorazová a nie je ani viazaná na krízovú

situáciu (je využiteľná aj v bežnom stave) viedli verejnú ochrankyňu práv k iniciovaniu konania pred Ústavným súdom.

Faktúry za štátnu karanténu z prvej vlny sú neprimerané

Prvá vlna pandémie bola sprevádzaná masívnym pozbavovaním osobnej slobody tisícok osôb vstupujúcich na územie Slovenskej republiky formou tzv. štátnej karantény. Išlo o nedobrovoľné, povinné, nútené a najmä zo strany dotknutých osôb nezavinené pozbavovanie osobnej slobody. Každý deň v zariadení na výkon štátnej karantény počas prvej vlny pandémie vyšiel zasiahnutých ľudí na 13 eur za deň. Nejde o zanedbateľné sumy, obzvlášť pri osobách, ktoré strávili v štátnej karanténe väčšinu mesiaca (z našich podnetov ide o prípady 20 či 25 dní, v niektorých prípadoch dokonca 50 dní), a teda stratili možnosť pracovať, získať príjem. Nehovoriac o rodinách s malými deťmi, v prípade ktorých rodičia detí zo zákona niesli túto finančnú zodpovednosť aj za deti.

Cena za absolvovanie štátnej karantény v mnohých prípadoch prevýšila podporu zo strany štátu. **„Štát tak na jednej strane osobám, ktoré nemohli z dôvodu nariadenej izolácie alebo karantény vykonávať prácu formálne garantoval právo na primerané hmotné zabezpečenie. Toto však v podstatnej miere *de facto* vyprázdnil uložením povinnosti nahradiť náklady nariadenej izolácie, a to potenciálne aj vo vyššej miere ako bolo poskytnuté primerané hmotné zabezpečenie. Takýto postup považujeme za ústavne neakceptovateľný,“** uviedla verejná ochrankyňa práv v podaní na Ústavný súd.

Sporným je aj samotný postup ukladania povinnosti zaplatiť tieto náklady, v ktorom nedochádza k vydávaniu rozhodnutí, voči ktorým sa dotknuté osoby môžu brániť. Štátne aj neštátne subjekty len posielajú „faktúry“. Ministerstvo vnútra nezaplatené úhrady naďalej vymáha posielaním výziev s upozornením na možné právne sankcie spojené s nezaplatením.

Kompetencie ÚVZ a ministerstva zdravotníctva

Posilnenie zefektívnenia rozhodovacích procesov v krízových situáciách je podľa ombudsmanky opodstatnené. Rovnako dôležité je však aj dbať na ústavné záruky pred svojvôľou, pretože bez ich dodržiavania môže byť ohrozená povaha a charakter nášho štátu. **Zo zásahov do práv a úprav, ktoré sa môžu v krízovej situácii javiť ako vhodné sa totiž v prípade nedostatočného dbania na základné ústavné štandardy môžu stať zbrane, ktoré môžu byť aj po ukončení krízovej situácie zneužitú na zmenu charakteru štátu či významné zásahy do základných práv.**

V tejto súvislosti poukázala verejná ochrankyňa práv najmä na problém nebezpečného, neobmedzeného rozpínania oprávnení a moci ÚVZ, ktoré vykonáva bez efektívneho súdneho dohľadu a podľa zákona mu zostávajú k dispozícii aj po ukončení krízovej situácie. Podobné riziko vzniká aj pri niektorých všeobecne formulovaných oprávneniach ministerstva zdravotníctva. **„Oprávnenie umožňujúce orgánom výkonnej moci vykonať čokoľvek, čo považujú za nevyhnutné a týmto spôsobom zasiahnuť do akýchkoľvek základných práv a slobôd obyvateľov a obyvateľiek, a to za splnenia len vágnych podmienok, sa javí ako v rozpore s princípom právneho štátu, môže byť v nesúlade s ústavou a predstavuje závažné ohrozenie základných práv a slobôd,“** uzavrela verejná ochrankyňa práv.